MINISTARSTVO OBRAZOVANJA I NAUKE

BIRO ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA

Nastavni program

Muzičko obrazovanje

za VIII razred

Skoplje, 2025. godina

OSNOVNI PODACI O NASTAVNOM PROGRAMU

Nastavni predmet	***Muzičko obrazovanje***
Vrsta/kategorija nastavnog predmeta	Obavezan
Razred	VIII (osmi)
Teme/oblasti nastavnog programa	• ***Slušanje i razumijevanje muzike*** • ***Muzička pismenost i izvođačke aktivnosti***
Broj časova	1 čas nedjeljno / 36 časova godišnje
Oprema i sredstva	Specijalizovana učionica (kabinet), koja pored standardnih sredstava i pomagala, opremljena je i sa : • klavir/pijanino/električno pijano ili bilo koji drugi muzički temperirani instrument; • dječiji ritmički instrumenti (ritmički i melodijski); • različiti izvori učenja iz prirode i neposrednog okruzenja - drvene ili metalne šipke, stakleni, drveni, metalni predmeti sa raznovrsnom akustikom u učionici; • štampani materijali (notni zapisi, priručnici, časopisi, novine, knjige, enciklopedije i druga literatura); • dvodimenzionalni otisci – neprojektovane (slike, fotografije, posteri, ilustracije); • uređaji za reprodukciju audio i video zapisa (CD i DVD- uređaj, haj-faj uređaj, TV prijemnik, kompjuter sa pristupom internetu, kvalitetni zvučnici, LCD-projektor, pametna (smart) tabla); • audio i video zapisi: audio i video CD-ovi sa odgovarajućim sadržajem; • edukativni digitalni materijali; • interaktivna tabla.
Normativ nastavnog kadra	Nastavu Muzičkog obrazovanja u sedmom razredu može izvoditi lice sa završenim: • studijama muzičke umjetnosti, nastavni smjer/muzička teorija i pedagogija, VII/1 ili VI A (prema MRK) i 240 EKTS;

	• studijama muzičke umjetnosti, drugi nenastavni smjer, VII/1 ili VI A (prema MRK) i 240 EKTS sa stečenom pedagoško-psihološkom i metodičkom spremom na akreditovanoj visokoškolskoj ustanovi.

POVEZANOST SA NACIONALNIM STANDARDIMA

Rezultati učenja navedeni u nastavnom programu vode ka sticanju sljedećih kompetencija koje su obuhvaćene u oblasti **Umjetničko izražavanje i kultura** iz Nacionalnih standarda:

	Učenik/učenica zna i/ili umije:
VIII-A.1	da pokaže poznavanje različitih oblika umjetničkog izražavanja iz svih oblasti kulture (književnost, muzika, vizuelna umjetnost, scenska umjetnost, dekorativna umjetnost, arhitektura, dizajn);
VIII-A.2	da identifikuje različite manifestacije popularne kulture i njihov utjecaj na razvoj estetskih vrijednosti;
VIII-A.3	da izražavaju vlastite ideje, iskustva i emocije, koristeći umjetničke ili druge oblike kreativnog izražavanja (individualnog ili kolektivnog);
VIII-A.4	da tumači ideje, iskustva i emocije izražene u umjetničkim radovima drugih, koji pripadaju svojoj ili drugoj kulturi;
VIII-A.5	da manifestuje znanje o vlastitoj kulturi i različitim načinima njenog izražavanja kroz književnost i vizuelne umjetnosti, muziku i ples, građevine i druge kulturne proizvode.;
VIII-A.6	da identifikuje razlike i sličnosti između vlastite kulture i drugih kultura u svom neposrednom i širem okruženju i analizira njihovu povezanost i međuzavisnost;
VIII-A.9	da prepozna i objasni kako je kultura kojoj pripada (uključujući tradiciju i religiju) utjecala na formiranje njegovog/njenog identiteta i pogleda na svijet;
VIII-A.12	da tumači svijet ne samo iz ugla pripadnika vlastite kulture već i kroz perspektivu drugih kultura.
	Učenik/učenica razumije i prihvata da:
VIII-B.1	umjetnost i drugi oblici kulturnog izražavanja doprinose razumijevanju i mijenjanju svijeta;
VIII-B.2	kritički odnos prema različitim produktima umjetnosti važan je za razvijanje individualnih i društvenih estetskih vrijednosti;
VIII-B.4	kulturni diverzitet utiče na razvoj identiteta pripadnika različitih kultura;
VIII-B.5	razlike među kulturama treba posmatrati kao prilike za učenje i kao izazove za međusobno razumijevanje i napredak;
VIII-B.6	poštovanje i promovisanje drugih kultura doprinosi objezbjeđivanju poštovanja vlastite kulture od strane drugih.

Nastavni program obuhvata i relevantne kompetencije sljedećih transverzalnih oblasti Nacionalnih standarda:

Digitalna pismenost

	Učenik/učenica zna i umije:
IV-A.1	da istražuje i uporedi mogućnosti poznatih i novih digitalnih uređaja i samostalno procjenjuje, bira i koristi one koji su najpogodniji za konkretnu potrebu i situaciju;
IV-A.2	da procijeni kada i na koji način za rješavanje nekog zadatka/problema je neophodna efektivna upotreba IKT, da odabere i instalira programe koji su mu/joj potrebni, da koristi programe zaštite i da rješava rutinske probleme u funkcionisanju digitalnih uređaja i mreža;
IV-A.3	da koristi različite načine ograničavanja i bezbjednog čuvanja i dijeljenja sadržaja na različitim uređajima i mrežama u digitalnom okruženju
IV-A.4	da u saradnji sa drugima analizira problem, razvije ideju i plan za njegovo istraživanje i rješenje i planira kada i za šta koristiti IKT;
IV-A.5	da odredi koje su mu/joj informacije potrebne, da pronađe, odabere i preuzme digitalne podatke, informacije i sadrzaj i da procjeni njihovu relevantnost u odnosu na konkretnu potrebu i pouzdanost izvora;
IV-A.6	da bira i koristi različite alate za obradu podataka, analizira podatke i prezentuje ih na razlicite načine, poštujući pravila korišćenja.
IV-A.7	da izabere i koristi odgovarajuće IKT alate za komunikaciju, da bezbjedno dijeli informacije, da kontaktira i sarađuje sa drugima na onlajn projektima, u društvenim aktivnostima ili za vlastite potrebe;
IV-A.8	da koristi digitalne sadržaje, obrazovne i društvene mreže i digitalne oblake na bezbjedan i odgovoran način;
IV-A.9	da u komunikaciji sa drugima u multikulturalnom digitalnom prostoru poštuje različite učesnike i prati pravne, kulturne i etičke norme ponašanja u digitalnom prostoru.
IV-A.10	da se brine o svom digitalnom identitetu, sigurnosti i reputaciji te da poštuje politike privatnosti;
IV-A.12	da istražuje mogućnosti korištenja različitih modela i simulacija, kombiniranja statičkih i dinamičkih prikaza, zvuka, teksta i slika kako bi modificirao ili kreirao jednostavne kreativne multimedijalne proizvode s konkretnom namjenom i za određenu publiku;
	Učenik/učenica razumije i prihvata da:
IV-B.1	digitalna pismenost je neophodna za svakodnevni život – olakšava učenje, život i rad, doprinosi širenju komunikacije, kreativnosti i inovativnosti, nudi različite mogućnosti za zabavu;
IV-B.2	neodgovorna i nespretna upotreba IKT-a ima posljedice i može donijeti rizike za pojedinca ili društvo;
IV-B.3	potencijali IKT će se povećati i treba ih pratiti i koristiti, ali i da postoji kritički odnos prema pouzdanosti, povjerljivosti i utjecaju podataka i informacija koji su dostupni putem digitalnih uređaja.;
IV-B.5	informacije dostupne u digitalnom prostoru treba koristiti etički, prema definisanim pravilima, i za dobrobit ljudi;
IV-B.6	mora se postovati pravo intelektualne svojine proizvoda dostupnih na digitalnim mrežama.

Lični i socijalni razvoj

	Učenik/učenica zna i/ili umije:
V-A.4	da procijeni vlastite sposobnosti i dostignuća (uključujući snage i slabosti) i da na osnovu toga odredi prioritete koji će omogućiti njegov razvoj i napredovanje;
V-A.5	da prepozna emocije kod sebe i kod drugih, da uoči posljedice vlastitih emocionalnih reakcija u različitim situacijama i da koristi odgovarajuće strategije za suočavanje sa emocijama;
V-A.6	da postavlja ciljeve za učenje i lični razvoj i da radi na prevazilaženju izazova koji se javljaju na putu njihovog ostvarenja;
V-A.7	da koristi vlastita iskustva da olakša učenje i prilagodi vlastito ponašanje u budućnosti;
V-A.8	da svoje vrijeme organizuje na način koji će mu omogućiti da efikasno i efektivno ostvaruje postavljene ciljeve i zadovoljava vlastite potrebe;
V-A.9	da predvidi posljedice svojih postupaka i postupaka drugih za sebe i druge;
V-A.10	da primjenjuje etičke principe kada vrednuje ispravno i loše u svojim i tuđim postupcima i da ispolji vrlinske karakterne osobine (kao što su: poštenje, pravičnost, poštovanje, strpljenje, briga, pristojnost, zahvalnost, odlučnost, hrabrost i samodisciplina);
V-A.11	da djeluje samostalno, sa punom sviješću od koga, kada i kako može da zatraži pomoć;
V-A.13	da komunicira sa drugima i da se na odgovarajući način predstavi situaciji;
V-A.14	da aktivno sluša i odgovara na odgovarajući način, pokazujući empatiju i razumijevanje za druge i izražavajući vlastite brige i potrebe na konstruktivan način;
V-A.15	da sarađuje sa drugima u ostvarivanju zajedničkih ciljeva, dijeleći vlastita gledišta i potrebe sa drugima i imajući u vidu gledišta i potrebe drugih;
V-A.16	da prepozna probleme u odnosima sa drugima i konstruktivno pristupa rješavanju sukoba, poštujući prava, potrebe i interese svih uključenih strana;
V-A.17	da traži povratnu informaciju i podršku za sebe, ali i da pruži konstruktivnu povratnu informaciju i podršku u korist drugih.
V-A.18	da istražuje, postavljajući relevantna pitanja s ciljem da otkrije probleme, analizira i vrednuje informacije i prijedloge te provjerava pretpostavke;
	Učenik/učenica razumije i prihvata da:
V-B.2	ostvarivanje vlastitog identiteta doprinosi jačanju samopouzdanja i ličnom razvoju;
V-B.3	vlastita postignuća i blagostanje u velikoj mjeri zavise o radu koji sam/sama ulaže i rezultatima koji sam / sama postiže;
V-B.7	inicijativnost,upornost, istrajnost i odgovornost važni su za sprovođenje zadataka, postizanje ciljeva i prevazilaženju izazova u svakodnevnim situacijama;
V-B.8	interakcija sa drugima je dvosmjerna - kao što on ima pravo tražiti od drugih da mu/joj omoguće da budu zadovoljni svojim vlastitim interesima i potrebama, tako da je on/ona odgovoran dati prostor drugima da zadovolje svoje interese i potrebe.
V-B.10	učenje je kontinuiran proces koji ne završava u školi i nije ograničeno samo na formalno obrazovanje.

REZULTATI UČENJA

Tema: ***SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE MUZIKE***
Ukupno časova: 18 časova

Rezultati učenja:
Učenik/učenica će biti sposoban/-na da:

1. prepoznaje i razlikuje muzičke epohe renesansu, barok i klasicizam prema njihovim glavnim obilježjima: instrumentima karakterističnim za svaku epohu, najzastupljenijim muzičkim formama, najistaknutijim kompozitorima i njihovim najreprezentativnijim djelima;
2. razlikuje i kategorizira instrumente s klavijaturom, udaraljke s određenim i neodređenim tonom te ih prepoznaje pri slušanju instrumentalne muzike;
3. auditivno razlikuje i kategorizira vrste orkestara i kamernih sastava te ih prepoznaje u instrumentalnoj muzici koju sluša;
4. identificira i razlikuje udaraljke u narodnoj muzici, vrste folklornih ansambala i sastave narodnih instrumenata;
5. prepoznaje ponavljanje i kontrast u temama i glavnim dijelovima sonatnog oblika, kao i u drugim stavovima cikličnih formi (sonata, simfonija i koncert) koje prepoznaje prema njihovom karakteru, koristeći odgovarajuću muzičku terminologiju;
6. auditivno razlikuje i objašnjava karakteristike određenih muzičkih vrsta/žanrova (klasična, narodna, popularna muzika, džez i world music – prerada tradicionalne muzike različitih kultura).

Učenik/učenica će razvijati:

7. vlastite kriterije za estetsko vrednovanje slušane muzike iz različitih žanrova;
8. svijest o važnosti njegovanja muzičke tradicije i obilježja folklora vlastite i drugih kultura.

Sadržaji (i pojmovi):	**Standardi za ocjenjivanje:**
• **Muzičke epohe** (renesansa, barok, Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi, klasicizam, Joseph Hajdn, Volfgang Amadeus Mocart, Ludwig van Betoven)	• Navodi obilježja muzičkih epoha: renesanse, baroka i klasicizma te njihove najistaknutije predstavnike. • Auditivno razlikuje poznate kompozicije iz baroka i klasicizma. • Objašnjava određene ključne trenutke iz biografije istaknutih kompozitora baroka i klasicizma. • Povezuje slušanjem muzička djela s naslovom, autorom i epohom kojoj pripadaju.
• **Muzički instrumenti** – *instrumenti* s klavijaturom (klavir/pijanino, čembalo, harmonika, orgulje) – *udaraljke* (s neodređenom tonskom visinom: činele, veliki bubanj, bubanj, daire, gong, kastanjete,	• Identificira prema zvuku i izgledu instrumente s klavijaturom, najmanje pet udaraljki i udaraljke u narodnoj muzici. • Opisuje instrumente s klavijaturom, udaraljke i udaraljke u narodnoj muzici (prema materijalu izrade, načinu sviranja i izgledu).

marakas, triangl; s određenom tonskom visinom: timpani, vibrafon, zvona, ksilofon, zvončići) – *udaraljke u narodnoj muzici* (bubanj, tarabuka, daire, def)	• Kategorizira instrumente s klavijaturom, udaraljke i udaraljke u narodnoj muzici (prema načinu sviranja i ulozi u izvođačkim sastavima). • Auditivno prepoznaje instrumente s klavijaturom, udaraljke i udaraljke u narodnoj muzici u različitim izvođačkim sastavima.
• **Vrste orkestara i instrumentalnih sastava** (simfonijski orkestar, filharmonija, kamerni orkestar, gudački orkestar, duvački orkestar, big bend, revijski orkestar; kamerni sastavi; orkestar narodnih instrumenata, narodni orkestar, čalgijski orkestar; muzički događaji: koncert, festival, smotra, takmičenje, promocija)	• Prepoznaje najmanje pet vrsta orkestara i instrumentalnih sastava te navodi instrumente koji ih čine. • Razlikuje i povezuje vrste orkestara i instrumentalnih sastava s određenim muzičkim događajima. • Kategorizira vrste orkestara prema instrumentalnom sastavu. • Uspoređuje vrste orkestara i instrumentalnih sastava prema broju učesnika i zastupljenosti instrumentalnih grupa/instrumenata.
• **Muzičke forme: sonatni oblik i ciklične forme** (sonatni oblik: ekspozicija, ponavljanje i kontrast tema, razvojni dio, repriza; ciklična forma: sonata/simfonija/koncert; stavovi i njihov karakter)	• Prepoznaje ciklične forme: sonatu, simfoniju i koncert prema njihovoj višestavačnosti. • Auditivno razlikuje ponavljanje i kontrast u temama i osnovnim dijelovima sonatnog oblika, kao i u drugim stavovima. • Uspoređuje sonatu za solo instrument, simfoniju i koncert prema izvođačkom sastavu i karakteru stavova (brz, spor, razigran i sl.). • Izrađuje šematski prikaz sonatnog oblika i cikličnih formi s njihovim dijelovima/stavovima u slušanim muzičkim primjerima.
• **Muzičke vrste/žanrovi** (narodna muzika, popularni žanrovi, džez, world music)	• Prepoznaje prema zvuku pripadnost slušanih muzičkih kompozicija određenom žanru (narodna ili popularna muzika). • Auditivno razlikuje muziku udaljenijih svjetskih kultura i tradicija prema ritmu i karakterističnim instrumentima – world music.
• **Usmjereno slušanje muzičkih djela** (naslov djela, kompozitor, žanr, izvođački sastav, melodija, kontrast i ponavljanje muzičkog materijala, tempo, ritam, dinamika, karakter muzike, strukturni elementi/muzička forma) *Preporučuje se višekratno slušanje s različitim ciljevima.*	• Imenuje vrstu muzičkog djela (sonata, simfonija ili koncert), kompozitora i epohu. • Opisuje stilske karakteristike slušane muzike koristeći odgovarajuće muzičke termine (izvođački sastav, melodija, kontrast i ponavljanje, tempo, ritam, dinamika). • Prepoznaje izvođački sastav i strukturu muzičke forme u slušanoj kompoziciji (dvodijelna, trodijelna, ciklična).

	• Uspoređuje muzička djela na osnovu saznanja o izražajnim sredstvima, izvođačkom sastavu, izvedbi i muzičkoj formi.

Primjeri za aktivnosti

- Kroz audiovizuelnu prezentaciju muzičkih primjera nastavnik upoznaje učenike s muzičkim epohama renesanse, baroka i klasicizma. Pri tome podstiče učenike da opisuju muzičke epohe, prepoznaju istaknute kompozitore baroka i klasicizma, njihova najznačajnija djela, karakteristične instrumente i izvođačke sastave u skladu s muzičkom epohom.
- Nakon višekratnog slušanja određenih muzičkih primjera, učenici kroz istraživanje muzičkih kanala izrađuju rang-liste omiljenih kompozicija iz baroka i klasicizma, uz obrazloženje takvog rangiranja (prisustvo određenog instrumenta, pjevnost melodije, ritam, dinamički kontrasti, muzička forma).
- Kroz audiovizuelnu prezentaciju primjera instrumentalne muzike iz različitih žanrova (ili po mogućnosti susret s izvođačem), nastavnik upoznaje učenike s udaraljkama i instrumentima s klavijaturom. Učenici pažljivo slušaju, identificiraju i opisuju udaraljke i instrumente s klavijaturom, bilježe određene karakteristike pomoću kojih ih kategoriziraju i prepoznaju prema zvuku, izgledu, načinu sviranja, žanru i ulozi u instrumentalnim sastavima.
- Kroz audiozapise nastavnik predstavlja različite vrste orkestara i kamernih sastava, a učenici navode vrste orkestara i kamernih sastava i uočavaju instrumente u njima, kategoriziraju ih, auditivno ih uspoređuju i procjenjuju broj učesnika i zastupljenost instrumenata.
- Učenici podijeljeni u grupe od nastavnika dobijaju na karticama zapisana imena svih izučenih instrumenata. Potom ih razvrstavaju po grupama i podgrupama: instrumenti s klavijaturom, udaraljke i udaraljke u narodnoj muzici ili pronalaze nove načine njihove organizacije dodavanjem drugih instrumenata.
- Učenici izrađuju šematski prikaz rasporeda grupa instrumenata u simfonijskom orkestru, pri čemu obrazlažu njihov položaj kroz njihove karakteristike i ulogu u orkestru (veličinu instrumenta povezuju s njegovom glasnoćom, udaraljke i bas-instrumenti nalaze se pozadi zbog jačine zvuka, melodijski instrumenti su naprijed – najčešće nose glavnu melodiju i sl.).
- Kroz audiozapise/videoprikaze nastavnik predstavlja udaraljke u narodnoj muzici, a učenici ih identificiraju prema zvuku i izgledu, opisuju prema izgledu i materijalu izrade, kategoriziraju prema načinu sviranja i ulozi u instrumentalnim sastavima te ih auditivno prepoznaju u žanrovski različitim izvođačkim sastavima.
- Nastavnik prikazuje video primjere narodnih orkestara i sastava narodnih instrumenata, a učenici uočavaju instrumente u njima, kategoriziraju vrste instrumentalnih sastava narodne muzike te uspoređuju njihove vrste prema izgledu i zvučnosti. Diskutiraju o važnosti njegovanja vlastite muzičke tradicije i prednostima poznavanja i poštovanja folklora drugih udaljenih kultura i tradicija.
- Kroz usmjereno slušanje zvučnih primjera koje predstavlja nastavnik, učenici prepoznaju i auditivno razlikuju kontrast između dvije teme u sonatnom obliku. Izrađuju i objašnjavaju šematski prikaz sonatnog oblika s njegovim temama i glavnim dijelovima u slušanim muzičkim primjerima.

- Učenici kroz fragmente uspoređuju sonatu za solo instrument, simfoniju i koncert prema izvođačkom sastavu, izrađuju šematski prikaz ciklične forme i objašnjavaju karakter njenih stavova u slušanim muzičkim primjerima (brz, spor, razigran i sl.).
- Kroz prezentaciju i slušanje muzičkih primjera kompozicija iz različitih žanrova: narodne muzike, popularnih žanrova, džeza i world music, učenici identificiraju žanr slušane muzičke kompozicije, uspoređuju sastav instrumenata u različitim žanrovima i navode po tri kompozicije iz svakog muzičkog žanra.
- Učenik pravi listu od pet odgovarajućih muzičkih primjera za određeno okruženje, namjenu i cilj iz narodne, popularne i džez muzike. Pri tome argumentira svoj izbor i objašnjava različite žanrove, muzička izražajna sredstva i izvođački sastav.
- Pri višekratnom pažljivom slušanju kompozicije od početka do kraja, kroz različite oblike, metode i tehnike rada pri svakom ponovnom slušanju, nastavnik usmjerava učenike da se fokusiraju na različite komponente muzičkog djela, da prepoznaju i uspoređuju muzička izražajna sredstva, izvođački sastav i muzičku formu s njenim elementima te da ih imenuju stručnim terminima.
- Nastavnik izrađuje tabelu sa svim muzičkim izražajnim sredstvima u koju će učenici bilježiti sve segmente na koje trebaju obratiti pažnju pri slušanju muzičkih primjera. Učenici tabelu popunjavaju etapno prema uputama nastavnika, tokom višekratnog slušanja kompozicija.

Smjernice za nastavnika:

- *Preporučuje se realizacija posjeta koncertima klasične muzike povezanim s izučenim instrumentima, orkestrima i kamernim sastavima, koncertima narodne muzike povezanim s izučenim instrumentima i ansamblima, kao i muzičkim institucijama, a zatim razgovor na času o stečenim utiscima, iskustvima i saznanjima. Nastavnik treba obraćati pažnju na koncertnu kulturu (ponašanje na koncertu, aplauz na kraju cikličnog djela, isključivanje mobilnih telefona i sl.).*
- *Proučavanje muzičkih formi nije cilj samo po sebi, već sredstvo za efikasno slušanje i razumijevanje muzike. U tu svrhu potrebno je potpuno slušanje i upoznavanje kompozicije pri čemu se uočavaju osnovni dijelovi forme. Tokom cjelovitog slušanja kompozicije učenik prati šemu forme koju je prethodno izradio nastavnik (na tabli, hameru ili u digitalnom obliku).*

Tema: ***MUZIČKA PISMENOST I IZVOĐAČKE AKTIVNOSTI***

Ukupno časova: 18 časova

Rezultati učenja:

Učenik/učenica će biti sposoban/sposobna da:

1. razlikuje vizuelno i auditivno G-dur i e-mol ljestvicu – prirodni, harmonijski i melodijski oblik, objašnjava njihove elemente i koristi ih kroz pjevanje/sviranje jednostavnih jednoglasnih i dvoglasnih pjesama i vježbi te dvoglasnih kanona uz primjenu notnog zapisa;
2. auditivno prepoznaje i prati parne i neparne taktove u muzičkim primjerima;
3. koristi aplikacije za pisanje nota primjenjujući elemente muzičke pismenosti;
4. pjeva/svira jednoglasne i dvoglasne pjesme i druge muzičke primjere različite po žanru, karakteru, sadržaju i muzičkim epohama po sluhu, uz pravilnu primjenu elemenata vokalne/instrumentalne tehnike i prati dirigentske znakove;
5. sastavlja plan i program za organizaciju i promociju muzičke priredbe.

Učenik/učenica će razvijati:

1. vještine za kreativno izražavanje vlastitih ideja, iskustava i emocija kroz muziku.

Sadržaj (i pojmove):	**Standardi za ocjenjivanja:**
• **Ljestvice** (G-dur ljestvica, e-mol ljestvica – prirodni, harmonijski i melodijski oblik, tonovi g malo – f^2 – fis^2 – g^2, kvintni krug naviše, paralelna ljestvica)	• Prepoznaje i zapisuje u notnom sistemu g malo – f^2 – fis^2 – g^2, povisilicu/diez i razrješilicu/bekar. • Zapisuje G-dur ljestvicu i njene elemente (kvintni krug naviše). • Zapisuje i upoređuje e-mol ljestvicu (prirodni, harmonijski i melodijski oblik) i njene elemente (paralelna molska ljestvica). • Transponuje jednostavne primjere u obrađenim ljestvicama dosljedno sa svim elementima i zapisuje ih.
• **Parni i neparni taktovi, taktovi bez oznake mjere** (notne vrijednosti i pauze u parnim taktovima 2/4, 3/4, 4/4 i neparnim taktovima 5/8, 7/8 i 9/8, hemiola, taktovi bez oznake mjere/rubato)	• Slušno prepoznaje i taktira neparne taktove u muzičkim primjerima. • Slušno razlikuje i taktira parne i neparne taktove u muzičkim primjerima i rubato. • Raščlanjuje i objašnjava strukturu neparnih taktova prema broju udaraca (dvodijelni i trodijelni) i prema položaju hemiole u njima (na početku, na kraju i u sredini). • Stvara i taktira ritmičke vježbe u neparnim taktovima.
• **Aplikacije za pisanje nota** (digitalni alati za pisanje notnog teksta)	• Prepoznaje oznake za instrumente i vrste taktova u aplikaciji za pisanje nota. • Objašnjava naučene pojmove u aplikaciji za pisanje nota. • Primjenjuje aplikaciju za pisanje nota unosom notnog teksta sa odgovarajućim oznakama. • Stvara kratke muzičke fraze u aplikaciji za pisanje nota.
• **Pjevanje (opseg g – e^2) i sviranje muzičkog instrumenta (po izboru)** (grupno i kolektivno muzičko izvođenje, dirigentski znakovi, međusobno slušanje, intonacija i ritam, dikcija i artikulacija teksta)	• Demonstrira pravilnu dikciju i artikulaciju teksta/izvođačku tehniku pri grupnom i kolektivnom izvođenju po sluhu. • Pjeva/svira po sluhu jednoglasne i dvoglasne primjere iz različitih žanrova, samostalno ili u grupi, uz primjenu muzičkih izražajnih sredstava. • Pjeva/svira samostalno po sluhu jednoglasne i dvoglasne primjere iz različitih žanrova uz primjenu muzičkih izražajnih sredstava, sa tačnom intonacijom i ritmom, prema dirigentskim znacima.

	• Pjeva/svira jednostavne primjere iz različitih žanrova prema notnom zapisu uz primjenu muzičkih izražajnih sredstava, sa tačnom intonacijom i ritmom, prema dirigentskim znacima.
(NAPOMENA: opseg je dat orijentaciono; nastavnik treba imati u vidu individualne glasovne mogućnosti učenika i promjene glasa koje se mogu javiti u ovom razvojnom periodu.)	• Prepoznaje note po visini i trajanju, tempu i dinamici u aplikaciji za note. • Objašnjava koncepte naučene u aplikaciji za pisanje nota. • Primenjuje aplikaciju za pisanje nota unošenjem notnog teksta sa odgovarajućim znacima. • Kreira kratke muzičke fraze u aplikaciji za pisanje nota.
• **Kreativno muzičko izražavanje** (ponavljanje, imitacija, muzički utisci, esej o muzičkoj epohi/slušanoj kompoziciji, izrada prezentacija, digitalni posteri...) *(NAPOMENA: dati standardi služe kao smjernica za podsticanje kreativnog izražavanja učenika, ali njihovo postizanje ne utiče na ocjenu iz predmeta Muzička kultura.)*	• Osmišljava ritmičku pratnju zadate melodije. • Parafrazira određene muzičke modele u vlastitom kreativnom izražavanju primjenjujući ponavljanje i imitaciju. • Stvara vlastite primjere kreativnog izražavanja kojima povezuje muziku s drugim oblicima umjetničkog izražavanja (književnim, likovnim izražavanjem, plesom ili uz pomoć digitalnih alata). • Stvara melodiju prema zadanom književnom ili vlastitom tekstu (s ritmičkom pratnjom).
• **Organizacija i promocija muzičkog događaja.**	• Učestvuje u realizaciji muzičkog događaja. • Izrađuje plan kratke muzičke priredbe. • Sastavlja program za muzičku priredbu. • Osmišljava promociju muzičke priredbe.

Primjeri za aktivnosti:

- Nastavnik upoznaje učenike s tonovima g, f^2 i g^2, a učenici se usmjeravaju da ih prepoznaju u notnom primjeru, kao i ostale obrađene tonove, povisilicu i razrješilicu. Zatim se podstiču da stvaraju jednostavne melodijske vježbe primjenom obrađenih tonova, da ih pjevaju (uz intonativnu podršku) individualno i grupno te da ih transponuju zapisivanjem u obrađene ljestvice.
- Kroz različite muzičke primjere, vizuelno i auditivno, učenici se upoznaju s G-durom i e-molom (prirodni, harmonijski i melodijski oblik), njihovim elementima, razlikama i sličnostima, te ih koriste kroz pjevanje/sviranje jednostavnih jednoglasnih i dvoglasnih pjesama i vježbi te dvoglasnih kanona prema notama. Učenici slušanjem muzike doživljavaju različitu zvučnost G-dura i e-mola.
- Učenici se upoznaju s neravnomjernim taktovima 5/8, 7/8 i 9/8, hemiolom i taktovima bez oznake metra (rubato), slušno ih prepoznaju i taktiraju u prezentovanim muzičkim primjerima, objašnjavaju strukturu neravnomjernih taktova prema broju udaraca i položaju hemiole te stvaraju ritmičke vježbe u neravnomjernim taktovima.

- Nastavnik usmjerava učenike kako koristiti aplikacije za pisanje nota na digitalnim uređajima (grupno – na pametnoj tabli ili individualno – na računaru, tabletu, mobilnom uređaju), da prepoznaju oznake za instrumente i vrste taktova u aplikaciji, objašnjavaju naučene pojmove, primjenjuju aplikaciju za unos notnog teksta sa odgovarajućim oznakama i stvaraju kratke muzičke fraze u aplikaciji.
- Nastavnik prezentuje muzičke primjere (narodna pjesma, dječija pjesma, popularna pjesma, umjetnička pjesma, kanon, dvoglasna pjesma/vježba, melodijska vježba) odgovarajućeg glasovnog opsega g – e^2, raspjevava učenike odgovarajućim tehničkim vježbama, a učenici učestvuju u zajedničkom izvođenju po sluhu. Zatim učenici samostalno ili grupno izvode po sluhu jednoglasne pjesme i vježbe, jednostavne dvoglasne kanone i dvoglasne pjesme/vježbe, pjevaju/sviraju po sluhu uz pravilan pjevački stav/pravilnu tehniku sviranja i primjenu muzičkih izražajnih sredstava.
- Nastavnik upućuje učenike u čitanje i izvođenje prema notnom zapisu: komentarisanje notnog teksta, čitanje parlato, sviranje prema notnom zapisu/pjevanje prema notnom zapisu uz solmizaciju, pjevanje s tekstom, primjenu pravilne vokalne/instrumentalne tehnike i muzičkih izražajnih sredstava. Učenici izvode ritmičke vježbe i pjevaju/sviraju pjesme i vježbe u opsegu g – e^2 primjenjujući notni zapis.
- Kroz različite tehnike, oblike i metode rada učenici učestvuju u zajedničkim kreativnim muzičkim aktivnostima, kreiraju i parafraziraju određene muzičke modele primjenjujući postupke ponavljanja, imitacije, pitanje–odgovor te primjenjuju svoja znanja o muzičkim izražajnim sredstvima u vlastitom kreativnom muzičkom izražavanju.
- Pod utiskom muzičkog djela naglašene ekspresivnosti, učenici se podstiču da stvaraju vlastite kreacije u kojima povezuju muziku s drugim oblicima umjetničkog izražavanja (esej o određenoj muzičkoj epohi ili slušanom djelu, izrada prezentacije, digitalni posteri).
- Nastavnik podstiče učenike da osmisle plan kratke tematske muzičke priredbe, odaberu potencijalne učesnike, dizajniraju koncertni program namijenjen promociji na internetu i školskoj oglasnoj tabli. Nakon završetka, s nastavnikom diskutiraju o dobrim i lošim stranama organizacije održane priredbe.
- Učenici se podstiču da pronađu muziku različitih žanrova kao muzičku podršku različitim književnim tekstovima, u skladu s karakterom likova, stilom, jezikom, porukom koju autor šalje i drugim karakteristikama teksta.
- Učenici se usmjeravaju da izrade prezentaciju ili video kojim će na kreativan način prikazati formu i karakter poznate kompozicije. Video može biti izrađen od prethodno nastalih crteža, ilustracija i fotografija, a kao muzičku podlogu koristit će kompoziciju.
- Nastavnik podstiče učenike da, u ulozi muzičkih novinara, izrade novinarski prilog u kojem će komentarisati izvedbu, orkestar, soliste i cjelokupan doživljaj određenog muzičkog djela, koristeći muzičku terminologiju za izražajne komponente (ekspresivnost, dinamička raznovrsnost, kontrastni momenti, propusti u promociji događaja), uz obavezno izražavanje vlastitog doživljaja i ličnog stava.
- Kroz odgovarajući primjer koji prezentuje nastavnik, učenici prepoznaju oblike organizacije i promocije muzičkih događaja, opisuju proces organizacije i promocije te diskutuju o važnosti muzičkih institucija i događaja u muzičkoj kulturi.

Smjernice za nastavnika:

- *Izučavanje ljestvica nije cilj samo po sebi i treba se odvijati u uskoj povezanosti sa slušanim primjerima, povezivanjem s poznatim melodijama, pjevanjem i sviranjem prema notnom zapisu uz prethodno objašnjenje.*
- *Nastavni sadržaj Pjevanje i sviranje na dječijim muzičkim instrumentima ostavlja mogućnost formiranja hora i orkestra, kao i drugih izvođačkih sastava, na nivou odjeljenja, razreda ili škole.*

- *Poželjno je da se pjevanje primjenjuje na svakom času kao zasebna aktivnost i kao pomoć pri savladavanju drugih sadržaja iz programa.* - *Kreativne aktivnosti učenika trebaju se zasnivati na afinitetima i individualnim karakteristikama učenika i nastavnika te prilagoditi postojećim uslovima rada u školi.* - *Pri realizaciji sadržaja iz prve nastavne teme mogu biti zastupljene izvođačke aktivnosti i kreativno izražavanje (pokreti, body percussion, dramatizacije, vizuelni prikazi i sl.). Kad god je moguće, nastavnik treba koristiti međupredmetnu integraciju pri planiranju i realizaciji nastave.* - *se zasnivaju na afinitetima i individualnim karakteristikama učenika i nastavnika i da se prilagođavaju postojećim uslovima rada u školi.*

INKLUZIVNOST, RODOVA RAVNOPRAVNOST/SENZITIVNOST, INTERKULTURALNOST I MEĐUPREDMETNA INTEGRACIJA

Nastavnik obezbeđuje inkluzivnost uključivanjem svih učenika u sve aktivnosti tokom časa. Istovremeno, omogućava svakom djetetu da bude kognitivno i emocionalno angažovano korišćenjem odgovarajućih metodičkih pristupa (individualizacija, diferencijacija, timski rad, podrška odjeljenskog). U radu sa učenicima sa smetnjama u razvoju primjenjuje individualni obrazovni plan (sa prilagođenim rezultatima učenja i standardima ocjenjivanja) i kad god je to moguće koristi dodatnu podršku drugih ljudi (lični i obrazovni asistenti, obrazovni medijatori, volonteri tutori i profesionalci iz škola sa resursnim centrom). Redovno prati sve učenike, posebno one iz osjetljivih grupa, kako bi blagovremeno uočio poteškoće u učenju, ohrabrio ih i podržao u postizanju rezultata učenja.

U toku realizacije aktivnosti nastavnik se podjednako odnosi i prema dječacima i prema djevojčicama, vodeći računa da im ne dodjeljuje rodno stereotipne uloge. Prilikom formiranja radnih grupa nastoji se osigurati ravnoteža u pogledu polova. Prilikom odabira dodatnih nastavnih materijala koristi ilustracije i primjere koji su rodno i etnički/kulturno osjetljivi i podstiču rodnu ravnopravnost, odnosno promovišu interkulturalnost.

Kad god je to moguće, nastavnik koristi integraciju tema/sadržaja/koncepta u planiranju i realizaciji nastave. Integracija omogućava studentima da inkorporiraju perspektive drugih predmeta u ono što proučavaju u ovom predmetu i da povežu znanja iz različitih oblasti u cjelinu.

OCJENJIVANJE POSTIGNUĆA UČENIKA

Da bi učenicima omogućio postizanje očekivanih standarda ocjenjivanja, nastavnik kontinuirano prati aktivnosti učenika tokom nastave i učenja i prikuplja informacije o napredovanju svakog učenika. Za učešće u aktivnostima učenici dobijaju povratnu informaciju u kojoj se ukazuje na stepen uspješnosti u realizaciji aktivnosti/zadatka i daju se pravci za unapređenje (formativno ocjenjivanje). U tu svrhu nastavnik ih prati i ocjenjuje:

- usmeni odgovori na pitanja nastavnika,
- učešće i uspjeh u izvođenju izvođačkih aktivnosti (pravilna primjena tehnike izvođenja i poznavanje muzičke pismenosti pri grupnom i kolektivnom muziciranju),
- učešće i uspjeh u aktivnostima za razumijevanje slušane muzike i kreativno muzičko izražavanje,
- radovi (ilustracije, prezentacije, šematski prikazi, projekti, itd.),
- odgovori na kvizove (kratke testove) koji su dio nastave.

Sumativno ocjenjivanje se izvodi kroz različite tehnike formativnog i sumativnog ocjenjivanja. Svakog tromjesečja, polugodišta i na kraju školske godine učenik dobija brojčanu sumativnu ocjenu.

Početak implementacije nastavnog programa	školska 2026/2027 godina
Institucija/ nosilac programa	Biro za razvoj obrazovanja
Sukladno članu 30. stav 3. Zakona o osnovnom obrazovanju („Službeni glasnik Republike Sjeverne Makedonije“ br. 161/19, 229/20, 3/25 i 74/25), ministrica obrazovanja i nauke donijela je nastavni program iz predmeta *Muzičko obrazovanje* za VIII razred.	br. 12-12084/21 12.9.2025. godina **Ministrica za obrazovanje i nauku**, Prof. dr Vesna Janevska, s.r. _____